

علم بهتر است یا ثروت؟

(سخن مدیر مسئول)

دکتر احسان پوراسماعیل

استادیار مؤسسه‌ی آموزش

عالی آرمان رضوی

Dr.EhsanPouresmaeil@

gmail.com

اگر نگوییم همه، بیشتر ما تا به امروز انشای علم بهتر است یا ثروت را نگاشته‌ایم و هر یک به گونه‌ای به این چالش ایجاد شده توسط آموزگار خود در ابتدای دوران تحصیل و سپس در طول زندگی اندیشیده‌ایم؛ این پرسش از جمله سئوالاتی است که انسان خواسته و ناخواسته باید به آن پاسخ دهد و جهان بینی خاصی به آن داشته باشد.

باب علم نبی، حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام اما کمال دین را «طلب علم و عمل به آن» معرفی می‌کند: «أَبْيَهَا النَّاسُ أَعْلَمُوا أَنَّ كَمَالَ الدِّينِ طَلَبُ الْعِلْمِ وَالْعَمَلُ بِهِ أَلَا وَإِنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ أَوْجَبَ عَلَيْكُمْ مِنْ طَلَبِ الْمَالِ إِنَّ الْمَالَ مَقْسُومٌ مَضْمُونٌ لَكُمْ قَدْ قَسَمَهُ عَادِلٌ بَيْنَكُمْ وَ صَمِنَهُ وَ سَيَفِي لَكُمْ وَ الْعِلْمُ مَحْزُونٌ عِنْدَ أَهْلِهِ وَ قَدْ أَمَرْتُمْ بِطَلَبِهِ مِنْ أَهْلِهِ فَاطْلُبُوهُ وَ أَعْلَمُوا أَنَّ كَثْرَةَ الْمَالِ مَفْسَدَةٌ لِلدِّينِ مَفْسَاةٌ لِلْقُلُوبِ، وَ أَنَّ كَثْرَةَ الْعِلْمِ وَ الْعَمَلِ بِهِ مَصْلَحَةٌ لِلدِّينِ سَبَبٌ إِلَى الْجَنَّةِ، وَ التَّفَقَّاتُ تَنْقُصُ الْمَالَ وَ الْعِلْمُ يَزْكُو عَلَيَّ إِتْقَانِهِ، وَ إِتْقَانُهُ بَثُّهُ إِلَيَّ حَفَظَتِهِ وَ زَوَاتِهِ ...» (حرانی، تحف العقول، ص ۱۹۹) یعنی: ای مردم! بدانید که کمال دین، طلب دانش و عمل به آن است و بی‌گمان جست‌وجوی دانش از جست‌وجوی مال بر شما واجب‌تر است؛ چون مال میان شما قسمت و تضمین شده است و آن را خدای

دادگر میان شما قسمت و ضمانت کرده است و به آن وفا می‌کند؛ ولی دانش در گنجینه‌ای دور از چشم شما و نزد اهلش نهاده شده است و به جست‌وجوی آن فرمان یافته‌اید؛ پس آن را بجویید و بدانید که فراوانی مال، مایه‌ی تباهی دین و سختی دل است و حال آنکه فراوانی دانش، صلاح دین و وسیله‌ی رسیدن به بهشت است. بخشش، مال را کاهش می‌دهد و دانش با بخشش، افزایش می‌یابد؛ زیرا بخشش دانش، انتشار آن در میان حافظان و ناقلان آن است ...

در این روایت که بخش دیگر آن در آینده-ان شاء الله- بیان خواهد شد با تغییر رویکرد نظر اغلب انسان‌ها مواجه هستیم. حتماً در کنار شما افرادی زندگی می‌کنند که برای رسیدن به دارایی بیشتر، شرایط عادی حیات خود را با محدودیت‌هایی تعریف می‌کنند و از لذت معنادار زندگی، استراحت، تعامل با دیگران و ... می‌کاهند تا به زعم خود بر ثروت‌شان بیافزایند؛ در حالی که روزی انسان در بدو تولد او تقسیم شده و قرار نیست با کار بیش‌تر، فزونی یابد؛ دین، از ما می‌خواهد برای کسب علم، تلاش کنیم، این یعنی حتی اگر استادی در شهر دیگر یافتیم، باید مهاجرت علمی داشته باشیم.

از دیگر سو فراوانی ثروت، نتیجه‌ی تلخ قساوت قلب را به همراه دارد و دین انسان را به مخاطره می‌اندازد؛ اما کسب علم توأم با عمل، انسان را به کمال دین و در نهایت بهشت، رهنمون می‌سازد.

هم‌چنین بخشش ثروت به دیگران که برای اغلب انسان‌ها دشوار است، فکر انسان را همواره در زندگی مشغول می‌کند، چون از ثروت او می‌کاهد و برخی

را حریص‌تر می‌کند؛ اما بخشش دانش به استحکام «معنای زندگی» کمک می‌کند؛ چه اینکه بسیار لذت‌بخش است، احساس معلمی که فراگیر خود را در جایگاه بلند علم‌آموزی بنگرد.

کمال دین در روایات مآثور شامل این موارد است: ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام (فراات کوفی، التفسیر، ص ۱۱۹ و نک: کلینی، ج ۱، ص ۲۹۰) امر به امامت (حرانی، تحف العقول، ص ۴۳۶) وصف روز غدیر (شیخ طوسی، مصباح المتعجد و سلاح المتعبد، ج ۲، ص ۷۵۵)، ولایت اهل بیت علیهم السلام و برائت از دشمنان آنان (ابن ادریس، السرائر الحاوی لتحریر الفتاوی، ج ۳، ص ۶۴۰) اخلاق نیکو (امام صادق علیه السلام، مصباح الشریعة، ص ۲۵۴)، ورع (ابن اشعث، الجعفریات، ص ۱۷۲) و طلب علم و عمل به آن (شیخ کلینی، ج ۱، ص ۳۰).

با تشکیل شبکه‌ی معنایی بین این تعابیر می‌توان گفت: به وسیله‌ی علم، می‌توان به مسیر اصیل دین‌داری که ولایت امیرالمؤمنین و اولاد طاهرینش علیهم السلام و برائت از دشمنان ایشان است، پی برد و اگر به این سفارش پیامبر صلی الله علیه و آله در روز غدیر توجه کنیم نه تنها زندگی سالمی با محور اخلاق نیک خواهیم داشت بلکه همواره با ورع به دنبال رسیدن به کمال دین خواهیم بود ... و این، بزرگ‌ترین ثروت است.

